

แบบประเมินบทความ/งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ชื่อบทความ (ภาษาไทย) : การศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

(ภาษาอังกฤษ) : A Study on Coping with Wild Elephants Invading Agricultural Lands Case Study: Tha Takiab Sub-district Tha Takiab District Chachoengsao Province

หัวข้อการพิจารณา

ภาพรวม : ปรับปรุงโครงสร้างเนื้อหาให้เป็นระเบียบ (แยกส่วนที่ซ้ำ, quotation ที่พูด) และแก้ไขภาษาที่สับสนได้

หัวข้อ	คะแนนประเมิน					ข้อบกพร่อง (เลข. ย่อไปใต้หัวข้อ) / ทรจ. เสนอ / ข้อเสริมแนะ
	1	2	3	4	5	
1. บทคัดย่อ			✓			- เนื้อหาบทคัดย่อชัดเจน และใช้ภาษาที่กระชับ - ปรับแก้ไวยากรณ์ (จุดละ 1-2 ข้อ) และโครงสร้าง (เน้น) - แก้ไขตามความเห็นผู้ให้ข้อเสนอแนะ Comment เน้น
2. Abstract			✓			
3. บทนำ		✓				- เขียนบทนำอย่างชัดเจน เน้นจุดประสงค์ที่ชัดเจน - กรอบแนวคิดการวิจัย ควรเขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม - กรอบแนวคิดการวิจัย ควรเขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม
4. วัตถุประสงค์การวิจัย/การศึกษา			✓			- ปรับปรุงโครงสร้างประโยคให้ชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม - วัตถุประสงค์การวิจัย ควรเขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม
5. วิธีการวิจัย/วิธีการศึกษา			✓			- เขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม - วิธีการวิจัย ควรเขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม
6. ผลการวิจัย/ผลการศึกษา			✓			- ควรเขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม - ผลการวิจัย ควรเขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม
7. สรุปผลการวิจัย/สรุปผลการศึกษา			✓			- เขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม - สรุปผลการวิจัย ควรเขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม
8. อภิปรายผล/ข้อเสนอแนะ			✓			
9. เอกสารอ้างอิง		✓				- จัดทำเอกสารอ้างอิงให้ชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม - เอกสารอ้างอิง ควรเขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม
10. ความใหม่และคุณค่าทางวิชาการ				✓		- เขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม - ความใหม่และคุณค่าทางวิชาการ ควรเขียนอย่างชัดเจน และควรเขียนให้ครอบคลุม

(อาจมีเอกสารแนบหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม - ถ้ามี)

ความสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมิน, ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

เอกสารแนบ

การศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ
อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร 3) เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และตัวแทนจากเกษตรกรในพื้นที่ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) กฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ ส่งผลต่อการรับมือกับปัญหาช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมาย ระเบียบต่างๆ เอื้อต่อช้างป่าคุ้มครองช้างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นยอมรับในส่วนของการกฎหมายว่าจะต้องรับมืออย่างไร ส่วนทางด้านของการเยียวยาเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าบุกรุกจะมีมาตรการการเยียวยาตามความเสียหายของแต่ละพื้นที่ 2) ลักษณะการรับมือในปัจจุบันส่วนใหญ่เกษตรกรรับมือกันเองตามไร่ตามพื้นที่ของตนเองโดยจะมีการออกไปเผาระวังช้างป่าไม่ให้ลงมาบุกรุกพื้นที่เกษตรของตนในเวลากลางคืนไปนอนเผ่าพืชผลทางการเกษตรของตนซึ่งในการไปเผาระวังมีความเสี่ยงมากความปลอดภัยน้อยจึงทำให้ผู้เผาระวังต้องระมัดระวังตนเองสูง ดังนั้นผลการวิจัยจึงส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก 3) แนวทางการรับมือในระดับบุคคลทั่วไป ระดับหน่วยงานระดับท้องถิ่น และระดับเจ้าหน้าที่ การรับมือของชาวบ้านที่จะเป็นการช่วยเหลือตัวเอง ดูแลผลผลิตของตนเองโดยการศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของช้างเอง ใช้ความรู้เท่าที่มีอยู่ในการเผาระวังและช่วยเหลือกันเองในพื้นที่ใกล้เคียง บางคนมีการนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปช่วยในการเผาระวัง ส่วนเจ้าหน้าที่ทำได้แค่ติดตามช้างและช่วยผลักดันให้ช้างกลับปสู่ป่าตามที่ชาวบ้านได้แจ้ง แต่ก็ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือทุกคนได้ในเวลาที่รวดเร็ว เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อยและเขตพื้นที่ที่ได้รับผลิตขอบนั้นมีจำนวนมากกว่จำนวนเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงการที่ช้างป่ามีจำนวนมากขึ้นเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถเข้าช่วยเหลือชาวบ้านได้ทันเวลา (ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพียงแค่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อาจจะครอบคลุมครั้งต่อไปควรทำที่ที่ได้รับผลกระทบที่อื่น เพื่อให้ได้ข้อแตกต่างอื่นๆระหว่างงานวิจัย)

คำสำคัญ: แนวทางการรับมือ, ช้างป่าบุกรุก, อำเภอท่าตะเียบ

ได้รับทราบ
ข้อเท็จจริง
ที่ปรากฏจริง
ไม่มีการบิดเบือน
ข้อมูลใดๆ

จำนวน - คน
นายสมศักดิ์ ศรี
วิเศษศรีคุณคณา

รศ.ดร. อรุณ ไร่
เทพพร
๐

ดร. ศักดิ์วิมล ไร่
ปงวิมล ไร่
นายสมศักดิ์ ศรี
วิเศษศรีคุณคณา
รับทราบและดำเนินการต่อไป

A Study on Coping with Wild Elephants Invading Agricultural Lands Case Study: Tha Takiab Sub-district Tha Takiab District Chachoengsao Province

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the laws, regulations, policies and guidelines for solving the problem of wild elephant encroachment on agricultural land. Tha Takiab Subdistrict Tha Takiab District Chachoengsao Province 2.To study the nature of coping and factors affecting the coping with wild elephants in agriculture 3. As a guideline for dealing with wild elephants invading agricultural areas. by collecting data from a sample of representatives from government agencies Representative from local authorities and representatives from local farmers It is a qualitative data analysis. Recommendations should include more diverse prevention or countermeasures. The results of the research showed that. 1) Laws, regulations, and policies greatly affect how to deal with the problem of wild elephants encroaching on agricultural areas. due to law Regulations are more conducive to wild elephants to protect wild elephants than people or farmers. In addition, most villagers have little knowledge of the law. As for the officers, they know the law and know how to deal with them. For the treatment of farmers affected by wild elephant encroachment, there will be remedial measures according to the damage of each area. 2) The nature of coping at present, most farmers cope among themselves in their own fields by going out to watch out for wild elephants not to invade their farmland at night and sleep to watch over their agricultural crops. In the surveillance, there is a high risk of safety, thus causing the watchdog to be highly cautious. Therefore, the results of the research have a huge impact on dealing with wild elephants encroaching on agricultural land. 3) Guidelines for coping at the general level Local authority level and officer level Dealing with the villagers would be to help themselves. Take care of your own productivity by studying and observing the behavior of the elephants themselves. Use the knowledge you have in surveillance and help each other in the neighborhood. Some people have brought pets to help with surveillance. The staff can only track the elephants and help push them back to the forest as the villagers have told them. But it is not able to help everyone in such a quick time. because the number of officers is small and the area that has been responsible is more than the number of officials Including the increasing number of wild elephants, the authorities were unable to help the villagers in time. This research is a study of only Tha Takiab District Chachoengsao Province May not be covered, next time should do the affected place elsewhere. in order to differentiate between the research.

Keywords: Guidelines to deal with, wild elephant invasion, Tha Takiab District

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันมีพื้นฐานสังคมชนบทไทยชาวบ้านล้วนอาศัยพึ่งพาป่าเพื่อปัจจัย 4 ซึ่งได้แก่ แหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ที่มีความสำคัญต่อชีวิตมาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้พึ่งพาน้ำที่มีต้นธารจากป่าเพื่อการเกษตร อาศัยผลผลิตจากป่าเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม อีกทั้งป่ายังเป็นแหล่งที่มาของความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของป่าต่อความอยู่รอดของชุมชนจึงมีมาเนิ่นนานและไม่สามารถแยกจากกันได้ ชุมชนพื้นเมืองหรือกลุ่มชนชาติพันธุ์ และชุมชนท้องถิ่นแทบทุกแห่งมีวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติในการจัดการและดูแลรักษาป่า เช่น ความเชื่อเรื่องผีที่ดูแลป่า รักษาต้นน้ำ แบบแผนการใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างรู้คุณค่า และมีกฎโอบายในการรักษาความสมบูรณ์ของป่าผ่านทางพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายไปตามภูมิโนวศและวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง ไม่ว่าชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มคนพื้นเมืองจะมีการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งรัฐเองก็มีนโยบายและกฎหมายในการหยุดการทำลายป่าก็ตาม แต่พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยยังมีการลดน้อยถอยลง และการทำลายป่ายังคงดำรงอยู่ ทั้งนี้ด้วยเหตุปัจจัยทั้งการปฏิบัติ นโยบายและกฎหมายที่ไม่เอื้อและมีความขัดแย้งในตัวนโยบายเองและการปฏิบัติจริง ในขณะที่กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้พยายามในการอนุรักษ์และจัดการป่าไม้ เพื่อรักษาขนาดและพื้นที่ของป่า แต่นโยบายในการส่งเสริมพืชเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่และความต้องการของตลาดมีการขยายตัวและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและกระบวนทัศน์ของคนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นยังมีกฎป่าไม้ที่ไม่เอื้อและไม่ทันสมัยต่อสถานการณ์ถือเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชน และชุมชนกับสัตว์ป่า โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ ซึ่งสร้างผลกระทบต่องานวิถีชีวิตของชุมชน และทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก

การวิจัยที่
ที่ศึกษา

ที่ศึกษา

ประเทศไทยควรปรับโครงสร้างป่าไม้ให้สอดคล้องกับสภาพจริง

จากการคาดการณ์พื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยตลอด เพื่อให้สัตว์ป่าในพื้นที่ดังกล่าวจะได้มีโอกาสสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ตาม ธรรมชาติได้มากขึ้น ทำให้สัตว์ป่าบางส่วนได้มีโอกาสกระจายจำนวนออกไปในท้องที่แหล่งอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การกำหนดให้มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สืบเนื่องมาจากการที่สัตว์ป่าจะสามารถดำรงชีพและสืบเชื้อสายต่อไปได้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งหลบภัย ป่าไม้เป็นแหล่งกำเนิดปัจจัยดังกล่าว ซึ่งดูจะยิ่งจะเพิ่มพูนความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อสัตว์ป่า เมื่อป่าไม้ถูกทำลายลงสัตว์ป่าก็ต้องต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงแหล่งน้ำ แหล่งอาหารที่มีจำกัด ทำให้สัตว์ป่ามีสุขภาพอ่อนแอและล้มตายไปมาก ขณะเดียวกันมนุษย์มีการพัฒนาอาวุธปืนและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้สำหรับการล่าสัตว์ป่าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เหล่านี้เป็นสาเหตุให้สัตว์ป่าถูกทำลายไปได้อย่างง่ายดาย แต่อย่างไรก็ตามยังมีสัตว์ป่าบางส่วนออกมาหากินนอกพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า คือ ช้างป่า ช้างถือเป็นสัตว์ประจำชาติของไทย และมีจำนวนมากช้างป่าในประเทศไทยกระจายตัวอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้งหมด 69 แห่งจากทั้งหมด 189 แห่ง ด้วยเพราะว่าการจะอนุรักษ์ป่าไม้สัตว์ป่าให้ยั่งยืนนั้น จะต้องรักษาพื้นที่ให้มีขนาดติดต่อกันเป็นผืนใหญ่ที่สุดเพื่อความมั่นคงของระบบนิเวศ การแบ่งซอยพื้นที่ป่าเป็นส่วนเล็กส่วนน้อย จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อป่าและสัตว์ป่า

ไม่ได้มอง

ผลกระทบ

0.1% 100

0.1%

(0.1% + 1.1% + 1.1%)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ได้รับการจัดตั้งและดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ขณะนั้นมีพื้นที่ประมาณ 100 ตารางกิโลเมตร ในท้องที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และชลบุรี ต่อมามีการผนวกพื้นที่เข้ากับป่ารอยต่อ 5 จังหวัด เมื่อ พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2544 ทำให้ปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่ 1,079 ตารางกิโลเมตร อยู่ในพื้นที่จังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และสระแก้ว ดังนั้นป่า 100 ตารางกิโลเมตรแรกเริ่มที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนจึงเป็น “ป่าโบราณ” ของสังคมป่าที่ราบในพื้นที่ภาคตะวันออกที่หลงเหลืออยู่ ป่าโบราณนี้มีการรบกวนจากมนุษย์น้อยมาก เนื่องจากมีการกันพื้นที่ไว้เป็นป่าอนุรักษ์ในช่วงที่สังคมมนุษย์ยังเข้ามาไม่ถึง แม้แต่สถานที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในขณะนั้นยังตั้งอยู่ห่างจากแนวเขตประมาณ 25 กิโลเมตร บริเวณที่ปัจจุบันนี้คือ สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่ากระบกคู่ สภาพป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนในปัจจุบันเป็นป่าดิบแล้งกว่า ร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่เหลือเป็นป่าเบญจพรรณ

(แหล่งอาศัย)

บริเวณพื้นที่ทำตะเกียบ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบใช้ในการทำการเกษตร และเป็นที่ที่ราบป่าไม้อยู่เขตป่าส่วนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน สภาพดินอุดมสมบูรณ์เหมาะสมในการทำการเกษตร มีอ่างเก็บน้ำคลองสี่ัคขนาดใหญ่น้ำเพื่อการชลประทาน ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำเกษตรกรรม เกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยาสูบ สับปะรด ข้าวโพด และพืชผัก เป็นต้น เมื่อในพื้นที่มีการทำการเกษตรเยอะจึงทำให้ภัยคุกคามของช้างป่า นั่นก็คือ แหล่งที่อยู่อาศัยของช้างป่าลดลง สาเหตุหนึ่งมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์และพื้นที่เกษตรกรรมทำให้พื้นที่ป่าลดลงไป 1.87% ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2556 เทียบได้กับพื้นที่ 5 เท่าของกรุงเทพมหานคร ในบางพื้นที่ จำนวนประชากรช้างก็ลดลงทั้งจากการถูกล่าเพื่อเอางาหรือจับช้างออกมาจากป่าเพื่อใช้งาน นอกจากนี้ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างในประเทศไทยก็มีให้

(แหล่งอาศัย)

เห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามข่าว เช่น ช้างป่าทำร้ายคนในสวนยางพารา จังหวัดกาญจนบุรี ช้างป่าดักปล้นอ้อยริมถนนสาย ฉะเชิงเทรา-วังน้ำเย็น หรือช้างป่าถูกรั้วไฟฟ้าช็อตตายคาไร้สับประรด โดยรวมแล้วจะเห็นว่า แม้มีความพยายามในการ อนุรักษ์ช้างป่าอยู่ไม่ว่าจะเป็น การเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ลาดตระเวน หรือการให้ความรู้และข้อปฏิบัติตัวเมื่อเจอช้างให้กับ ประชาชนแล้ว แต่ปัญหายังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกันทรัพยากรทางธรรมชาติในเขตเขาอ่างฤๅไนมีลดน้อยลง ประจวบเหมาะ กับมีประชากรช้างเพิ่มขึ้น จึงทำให้ช้างป่าออกมาบุกรุกหากินในพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านทำให้ได้รับความ เสียหายเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่ ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา เหมือนกันจึงทำให้ได้ทราบ ถึงปัญหาเหล่านี้และยังได้รับผลกระทบจากการที่ช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่การเกษตรอีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วผู้วิจัยพบว่ายังมีสัตว์ป่าหรือช้างป่าจากพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าออกมาหากินหรือบุกรุก พื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนและประชาชน ด้วยภาพรวมของจำนวนช้างป่าในพื้นที่อนุรักษ์หลายพื้นที่โดยเฉพาะเขตพื้นที่รักษา พันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในขณะที่แหล่งอาหารตามธรรมชาติลดน้อยลง ทำให้ช้างขาด แคลนอาหาร จึงต้องออกมาหากินนอกเขตพื้นที่ป่า กัดกินพืชผลทางการเกษตรหรือทำร้ายคนในชุมชน สร้างความเสียหายแก่ ทรัพย์สินและก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่อย่างมาก ผู้วิจัยจึงอยากรจะศึกษาการรับมือกับปัญหาช้างป่าบุกรุก พื้นที่เกษตรกรรม ในพื้นที่ ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา

พ.ศ. ๒๕๖๕

ภาพที่ 1 ภาพช้างป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบล ท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร
3. เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม

ผู้วิจัย
ลภัส

ศึกษา (แก้) วิจัย และเผยแพร่งาน

[illegible]

ตัวแปรตาม

- บทที่ 1: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานเขียน
- บทที่ 2: การเลือกหัวข้อและหาข้อมูล
- บทที่ 3: การเรียบเรียงโครงร่าง
- บทที่ 4: การเขียนบทนำ
- บทที่ 5: การเขียนเนื้อหา
- บทที่ 6: การเขียนบทสรุป
- บทที่ 7: การตรวจสอบและแก้ไข
- บทที่ 8: การนำเสนอผลงาน

- ด้านการป้องกัน
- ด้านความปลอดภัย
- ด้านการเกษตร
- ด้านความเป็นอยู่
- ด้านกฎหมาย

[illegible]

กัณฑ์วิเศษ หน้าที่ ๘๐
ตามปกติแล้ว แต่กลับขึ้น
หน้า ๘๑ (เช่น ตอน รำลึกถึง นกขลุ่ย
ทำนองใหม่)

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษา การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงบุกเบิกซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการศึกษาการรับมือกับ
ช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing key informant) คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานและมีประสบการณ์ในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 8 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 คน ได้แก่ 1.ตัวแทนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน 2.ตัวแทนเจ้าหน้าที่อนุรักษ์ช้างป่า 3.ตัวแทนสำนักงานเกษตรอำเภอท่าตะเกียบ 2) ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 2 หมู่ 3) ตัวแทนจากเกษตรกรในพื้นที่จำนวน 3 คน ได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ โดยมีระยะเวลาการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน - 30 กันยายน 2564

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง โดยมีการออกแบบแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งคำถามเป็นคำถามปลายเปิด ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 1 สถานการณ์ช้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 3 ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับช้างป่า

บุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 4 แนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) 2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) แบบไม่ใช่ทฤษฎี การสังเคราะห์ข้อมูล ทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากบทสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการแนวทางการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรามาสรุปสาระสำคัญ ประเด็นความคิดเห็น และข้อความสำคัญขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อการพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการรับมือกับช้างป่าประกอบกับการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการวิจัยแล้วเปรียบเทียบกับแปรปัจจัยเชิงสาเหตุและตัวแปรตาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาสร้างแนวทางหรือรูปแบบการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัย

ตอบข้อคำถามวิจัยที่ถามว่า

ในเขตพื้นที่ใดบ้างที่มีช้างป่ามาทำอันตรายต่อคนและสัตว์เลี้ยงในเขตพื้นที่ดังกล่าว มี 5 ตำบล

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) สถานการณ์ช้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 4) แนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยดังต่อไปนี้

1 สถานการณ์ช้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาของช้างป่าในการบุกรุกพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านเริ่มมีปัญหานักมาประมาณ 5-6 ปีแล้ว โดยเป็นการสร้างปัญหาให้กับชาวบ้านในเขตพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะการดำรงชีวิตของชาวบ้านเป็นไปในทางที่ลำบากมากขึ้น รายได้ทั้งหมดในครอบครัวขาดหายไป เพราะปัจจุบันชาวบ้านไม่สามารถปลูกพืชล้มลุกได้เหมือนเมื่อก่อน ต้องหันมาปลูกพืชที่ไม่ต้องเฝ้า เช่น การปลูกต้นยูคาลิปตัส ปัจจุบันมีช้างป่าที่ออกมาหาอาหารภายนอกป่าอย่างต่อเนื่อง และมีการกระจายตัวของช้างป่าไปนอกเขตพื้นที่ป่าเรื่อยๆ เป็นจำนวนมาก บางครั้งออกมาเดินผ่านไม่ทำลายบางครั้งออกมาทำลายข้าวของทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ สาเหตุของการเกิดขึ้นของการบุกรุกพื้นที่จากช้างป่า อาจเกิดจากอาหารในพื้นที่หากินเดิมลดน้อยลง และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญเกิดจากการแก้ไขปัญหามาจากทางภาครัฐที่ไม่ตรงจุด แต่แรกภาครัฐได้มีการแก้ไขปัญหามาจริงโดยการสร้างป่าเพิ่มมากขึ้น แต่เป็นการสร้างป่าโดยการปลูกพืชไม้ชนิดไม้หนาม ซึ่งช้างไม่สามารถหากินได้ เลยทำให้ช้างป่าต้องออกมาหากินนอกเขตพื้นที่ป่าซึ่งเป็นแปลงผลผลิตของชาวบ้าน การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรช้างป่าจากประสบการณ์ที่ได้ฟังและเข้าร่วม การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรช้างป่า คิดว่าไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะเราไม่สามารถที่จะไปจำกัดจำนวนช้างได้ และไม่สามารถที่จะทำหมันช้างป่าได้

2 ผลการวิเคราะห์ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์คำตอบมีความคล้ายกันจึงได้ยกตัวอย่างของผู้นำชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน นายบรรเจิด สาธุชาติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 และนายสมบุญ แซ่โก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 มาเนื่องจากมีความชัดเจน ดังต่อไปนี้ ผลกระทบในการรับมือกับช้างป่าเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนช้าง ส่งผลกระทบค่อนข้างมาก เพราะในปัจจุบันจำนวนช้างป่าในแต่ละชุดมีจำนวนมากถึง 30-40 ตัว/ชุด รวมกันแล้วประมาณ 60-100 ตัว ความรู้ความเข้าใจด้านของกฎหมาย ระเบียบ นโยบายเกี่ยวกับช้างส่งผลต่อการรับมือ ในด้านของกฎหมายจะเกิดปัญหามากขึ้นในส่วนของการชาวบ้านเพราะไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย แต่ในส่วนของการเจ้าหน้าที่นั้นย่อมรู้ในส่วนของกฎหมาย ในด้านการรับมือกฎหมายจึงเป็นปัญหาในเรื่องของกฎระเบียบจึงทำอะไรไม่ได้เพราะมีกฎหมายคอยควบคุม การมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงาน ในส่วนของชาวบ้านที่ทำได้คือการปรับเปลี่ยนอาชีพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูกหรือปรับเปลี่ยนพืช เช่นการเปลี่ยนมาปลูกต้นยูคาลิปตัส แต่การเป็นอยู่ก็ยังลำบากเหมือนเดิม ผลกระทบของชนิดพืชการเกษตร ชาวบ้านไม่สามารถปลูกพืชล้มลุกได้ และพืชที่ชาวบ้านปลูกแล้วได้รับ

หมายเหตุ

การสัมภาษณ์ได้ข้อมูลมาหลายส่วน ได้คำสัมภาษณ์จาก quotation

แต่หากสรุปออกมา นั้นสรุปแล้วออกมาเป็นภาพเช่น

หมายเหตุ 5 ข้อคิดเห็นที่ถามมาพอเป็น
คำเตือน
ให้รู้ถึงอันตราย
ตามหลักวิธี
ธรรมชา
วิสัยทัศน์
ด้วย
หากเป็นไปได้
ผ่านภาครัฐ
หรือธรรมชาติ
วิธีในตำบล
อันเนื่อง
จาก
สิทธิวิจัย
ด้วย

ผลกระทบที่สุดคือ มันล่าปะหลัง ข้าว จึงมีการปรับเปลี่ยนพืชเพราะถ้าไม่ปรับก็จะเหมือนเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ไปด้วย พื้นที่ในการทำการเกษตร ช้างเป็นสัตว์ที่มีขนาดตัวที่ค่อนข้างใหญ่ จึงไม่สามารถที่จะควบคุมพื้นที่หรือไม่สามารถบังคับการเดินทางได้ ดังนั้น จึงยากในการรับมือ การขยายถนนการขยายถนนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อการรับมือจากช้างป่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบเลยคือการสร้างอาหารที่ช้างกินไปและสร้างอาหารที่ไม่ตรงจุด เช่น การปลูกต้นไม้ชนิดที่มีหนามซึ่งช้างไม่สามารถกินได้

உலர் நகர
தென்மேல்
— உலர்
நிழைக்காலை
1978
(1) உலர்
(2)

๑. ผลการดำเนินงานในส่วนนี้ มีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่ปรากฏการขาดดุลอีก ดุลการค้ายังเกินมาเรื่อยๆ
 ๒. ผลการดำเนินงานในส่วนนี้ มีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่ปรากฏการขาดดุลอีก ดุลการค้ายังเกินมาเรื่อยๆ
 ๓. ผลการดำเนินงานในส่วนนี้ มีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่ปรากฏการขาดดุลอีก ดุลการค้ายังเกินมาเรื่อยๆ
 ๔. ผลการดำเนินงานในส่วนนี้ มีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่ปรากฏการขาดดุลอีก ดุลการค้ายังเกินมาเรื่อยๆ
 ๕. ผลการดำเนินงานในส่วนนี้ มีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่ปรากฏการขาดดุลอีก ดุลการค้ายังเกินมาเรื่อยๆ

๑๐๕
 ๑๐๖
 ๑๐๗
 ๑๐๘
 ๑๐๙
 ๑๑๐
 ๑๑๑
 ๑๑๒
 ๑๑๓
 ๑๑๔
 ๑๑๕
 ๑๑๖
 ๑๑๗
 ๑๑๘
 ๑๑๙
 ๑๒๐
 ๑๒๑
 ๑๒๒
 ๑๒๓
 ๑๒๔
 ๑๒๕
 ๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่เหมือนหรือเสริมจากงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน การมีความรู้ทางกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม มีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากเกษตรกรชาวบ้านทั่วไปไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายทำให้การรับมือเป็นไปค่อนข้างลำบาก และกฎหมายระเบียบต่างๆเอื้อต่อช้างป่าคุ้มครองช้างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองใน (พระราชบัญญัติ, n.d.) เกี่ยวกับการคุ้มครองช้างป่าเอเชียจัดเป็นสัตว์ในกลุ่ม “ใกล้สูญพันธุ์” ตามประกาศขององค์ระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่ในประเทศไทยเองก็มีกฎหมายคุ้มครองช้างป่าด้วยเช่นกัน นั่นคือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ช้างป่าจัดเป็น “สัตว์ป่าคุ้มครอง” ในบัญชีแนบท้ายกฎกระทรวง ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีข้อห้ามหลัก ๆ คือ ห้ามล่าทั้งในและนอกพื้นที่เขตอนุรักษ์ ห้ามครอบครอง ห้ามเพาะพันธุ์และห้ามทำการค้า ซึ่งรวมทั้งงาและซากของช้างป่าด้วย เว้นแต่จะได้รับอนุญาต หากฝ่าฝืนจะได้รับโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท จำคุกไม่เกิน 4 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

2. ศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ว่า ลักษณะการรับมือในปัจจุบันส่วนใหญ่เกษตรกรรับมือกันเองตามไร่ตามพื้นที่ของตนเองโดยจะมีการออกไปเฝ้าระวังช้างป่าไม่ให้ลงมาบุกรุกพื้นที่เกษตรของตนในเวลากลางคืนไปนอนเฝ้าพืชผลทางการเกษตรของตนซึ่งในการเฝ้าระวังมีความเสี่ยงมากความปลอดภัยน้อยจึงทำให้ผู้เฝ้าระวังต้องระวังตัวตนเองสูง ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือ ได้แก่ 1.พื้นที่ในการทำเกษตร ส่งผลเป็นอย่างมากบางคนมีพื้นที่มากน้อยไม่เท่ากันทำให้การรับมือค่อนข้างลำบาก 2.พืชที่เกษตรกรปลูก ส่งผลเป็นอย่างมาก เพราะว่าพืชที่เกษตรกรปลูกส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก เช่น ข้าวนาปี มันสำปะหลัง สับปะรด เป็นต้น ซึ่งพืชเหล่านี้เป็นพืชที่ช้างป่ากิน จึงส่งผลต่อการรับมือ 3.การบุกรุกทำลายป่า/การขยายถนน ไม่ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากการขยายถนนไม่ได้มีการขยายในเขตป่าหรือใกล้เขตป่า ถึงไม่มีการขยายถนนช้างป่าก็ออกหากินนอกเขตป่าเช่นเดิมเพราะเนื่องจากป่าที่อยู่นั้นไม่มีอาหารเพียงพอสำหรับจำนวนช้างในปริมาณมาก 4.การเพิ่มจำนวนของช้างป่า ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากประชากรช้างป่าที่เพิ่มมากขึ้นทำให้แหล่งอาหารในป่าลดน้อยลง จึงทำให้ช้างออกมาหากินนอกเขตป่า ในพื้นที่ของเกษตรกรจึงส่งผลในการรับมือ 5.ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากเกษตรกรไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย 6.การมีส่วนร่วมส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากถ้าทุกภาคส่วนไม่มีความร่วมมือกันจะทำให้การรับมือค่อนข้างลำบาก

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่เหมือนหรือเสริมจากงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกรมีความแตกต่างจากงานวิจัย (แก้วตาธวันวัฒนา, 2563) การเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชนพวา ในช่วงระยะเวลาดังแต่ พ.ศ.2537 - พ.ศ.2562 ที่มีการเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 60 ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินส่งผลต่อป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของช้างลดลงทำให้ช้างป่าออกหากินนอกพื้นที่ป่า และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนพวาตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยมซึ่งแพร่ขยายเข้ามาภายในชุมชนที่เกิดจากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของหน่วยงานภาครัฐส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนพวาเปลี่ยนแปลงไปจากการอาศัยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม ไปสู่ความจำเป็นที่ต้องอาศัยปัจจัยการผลิต การดำเนินชีวิตจากภายนอกส่งผลให้ชาวชุมชนพวาต้องขวนขวายหาเงินอันเป็นปัจจัยหลักในการใช้จ่ายเพื่อสินค้าอุปโภค บริโภคทำให้ต้องมีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าส่งผลต่อการเผชิญหน้ากันระหว่างคนกับช้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่แตกต่างจากบทความข้างต้นก็เพราะว่าการบุกรุกทำลายป่า/การขยายถนน ไม่ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากการขยายถนนไม่ได้มีการขยายในเขตป่าหรือใกล้เขตป่า ถึงไม่มีการขยายถนนช้างป่าก็ออกหากินนอกเขตป่าเช่นเดิมเพราะเนื่องจากป่าที่อยู่นั้นไม่มีอาหารเพียงพอสำหรับจำนวนช้างในปริมาณมาก

3. ศึกษาแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ว่า แนวทางในการรับมือในปัจจุบันของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เกษตรกรมีการรับมือกันเองตามสัญญาตามความรู้อยู่ที่ แนวการรับมือ เช่น การไปเฝ้าระวัง การจุดประทัดไล่ เคาะแผ่นเหล็ก เป็นต้น แต่แนวทางที่ไม่ค่อยชัดเจนเท่าไร จึงอยากจะให้หน่วยงานท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ในการวางแผนปฏิบัติงานการรับมือ เพื่อให้เป็นแนวทางในการรับมือกับช้างป่าให้กับเกษตรกรได้ทราบว่าจะควรทำอย่างไร

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่แตกต่างกันในระดับหน่วยงานท้องถิ่นแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งแนวทางของวิจัยนี้คือปัจจุบันยังไม่เห็นการรับมือหรือการแก้ไขที่มาจากหน่วยงานในการเข้าแก้ไขปัญหา จะพบเพียงแค่วันที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น เช่น ช้างเสียชีวิต หรือคนเสียชีวิตจากการทำร้ายจาก

ประชุมวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๓
ณ ที่บ้านผาสิงห์ - ~

ช้าง จะมีก็เพียงแค่การช่วยเหลือในส่วนของเงินเยียวยาจากผลผลิตที่ได้รับความเสียหายจากช้างป่า ถึงแม้ว่ายังมีเข้ามาช่วย ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ (มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2563) เป็นการประชุมหารือระหว่างชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และทหารพราน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้ส่งจดหมายเรียนเชิญชาวบ้านที่มีสำมะโนครัวอยู่ในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และทหารพรานให้เข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ และวิธีการในการแก้ปัญหาช้างป่า นำเอาวิธีการ และความรู้ที่ได้จากการประชุมมาประยุกต์ใช้ ซึ่งดำเนินการทั้งแผนระยะสั้น และระยะยาวควบคู่กันไป โดยแผนระยะยาวเป็นเรื่องของการปลูกพืชที่ช้างป่าชอบกิน ซึ่งชาวบ้านให้ความร่วมมือในการปลูกป่าเพื่อสร้างแหล่งอาหารให้ช้างเป็นอย่างดี โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำเรื่องพืชที่ช้างชอบกิน ส่วนแผนระยะสั้นคือมีการสร้างหอคอยเพื่อสำรวจดูว่ามีช้างป่าบุกเข้ามาในพื้นที่หรือไม่ จากนั้นมีการระดมชาวบ้าน ทหารพราน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านมาช่วยกันขับไล่ช้าง

ภาพที่ 3 การเฝ้าระวังร่วมกันระหว่าง ชาวบ้านกับ เจ้าหน้าที่ป่าไม้

ที่มา: ภาพถ่ายจากกลุ่มเฝ้าระวังช้าง 2564

ภาพที่ 4 ภาพความเสียหายจากช้างป่าบุกรุกพื้นที่ (มันสำปะหลังและข้าวนาปี)

ที่มา: ภาพถ่ายจากมือถือผู้วิจัย 2563

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

2.ด้านกฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมความรู้ในเรื่องนี้ให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรจะได้ทราบว่าควรรับมือด้านกฎหมายอย่างไร

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

2.จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงอยากให้มีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบข้อแตกต่างในพื้นที่เดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับ การบริหารทรัพยากรป่าไม้

ชนัดดา ณีรัฐฉนิ. (2563). การจัดการองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์

สุรนต์ วรลักษณ์. (2560). การเพิ่มจำนวนของช้างป่า, ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2560).[ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/868452>

ที่ทำการปกครองอำเภอท่าตะเกรา จังหวัดฉะเชิงเทรา, “แผนพัฒนาอำเภอท่าตะเกรา 4 ปี (2561 – 2564),” (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.chachoengsao.go.th>

วิจัย เทียนน้อย อำนาจ เจริญศิลป์ เกษม จันทรแก้ว ความหมายการอนุรักษ์ (ม.ป.ป.). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.krajae.go.th.pdf>

อติราช เกิดทอง. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดปัญหาช้างป่าบุกรุกทำลายพื้นที่เกษตร ตำบลทับช้าง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี, วารสารวิจัยรำไพพรรณี ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2563 (33).

อาพรุ เตาลานนท์. (2554). **ทฤษฎีการทำการเกษตร**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก

<http://modernagri.blogspot.com/2011/07/blog-post.html>

mit 11716
Kernzöcke

ศึกษาแบบ การเงิน ตัวอย่าง ให้เรียนหา 11.6 ทักษะการคำนวณทางสถิติที่จำเป็นต่อ
กระทรวงมหาดไทย. (2560). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับ (APA)

[illegible]

แบบประเมินบทความ/งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ชื่อบทความ (ภาษาไทย) : การศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภотаตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

(ภาษาอังกฤษ) : A Study on Coping with Wild Elephants Invading Agricultural Lands Case Study: Tha Takiab Sub-district Tha Takiab District Chachoengsao Province

หัวข้อการพิจารณา

หัวข้อ	คะแนนประเมิน					ข้อแก้ไข / ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5	
1. บทคัดย่อ				✓		ปรับวัตถุประสงค์ ข้อ 3 เพื่อศึกษาแนวทาง... ระบุจำนวนผู้ให้ข้อมูลกี่คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีใด เช่น การวิเคราะห์เนื้อหา
2. Abstract				✓		ปรับตามบทคัดย่อไทย
3. บทนำ			✓			ขาดการอ้างอิงแหล่งที่มาของการทบทวนเอกสาร
4. วัตถุประสงค์การวิจัย/การศึกษา				✓		ปรับวัตถุประสงค์ ข้อ 3 เพื่อศึกษาแนวทาง...
5. วิธีการวิจัย/วิธีการศึกษา				✓		ประเด็นคำถาม ยังขาดเรื่อง นโยบาย กฎหมาย
6. ผลการวิจัย/ผลการศึกษา				✓		ผลการวิจัยแต่ละข้อ ควรสรุปเชิงสังเคราะห์ว่าได้อะไรบ้าง
7. สรุปผลการวิจัย/สรุปผลการศึกษา				✓		
8. อภิปรายผล/ข้อเสนอแนะ				✓		ตรวจสอบการเขียนอ้างอิง ถ้าเป็นารกล่าวถึงงานวิจัย ชื่อ-สกุล นักวิจัยจะอยู่นอก () เช่น จากงานวิจัยของ แก้วตา ธนวัฒนา (2563)
9. เอกสารอ้างอิง				✓		เขียนอ้างอิงให้ถูกต้องตามหลัก APA
10. ความใหม่และคุณค่าทางวิชาการ				✓		

(อาจมีเอกสารแนบหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม - ถ้ามี)

การศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ

อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

นัตติยานันท์ จานนอก¹ รัฐชาติ ทศนัย²

Natsiyanan Channok¹ Rattachart Thatsanai²

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

email: Natsiyanan.chan@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร 3) เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และตัวแทนจากเกษตรกรในพื้นที่ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) กฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ ส่งผลต่อการรับมือกับปัญหาช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมาย ระเบียบต่างๆเอื้อต่อช้างป่าคุ้มครองช้างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นย่อมรู้ในส่วนของกฎหมายว่าจะต้องรับมืออย่างไร ส่วนทางด้าน การเยียวยาเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าบุกรุกจะมีมาตรการการเยียวยาตามความเสียหายของแต่ละพื้นที่ 2) ลักษณะการรับมือในปัจจุบันส่วนใหญ่เกษตรกรรับมือกันเองตามไร่ตามพื้นที่ของตนเองโดยจะมีการออกไปเฝ้าระวังช้างป่าไม่ให้ลงมาบุกรุกพื้นที่เกษตรของตนในเวลากลางคืนไปนอนเฝ้าพืชผลทางการเกษตรของตนซึ่งในการไปเฝ้าระวังมีความเสี่ยงมากความปลอดภัยน้อยจึงทำให้ผู้เฝ้าระวังต้องระมัดระวังตนเองสูง ดังนั้นผลการวิจัยจึงส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก 3) แนวทางในการรับมือในระดับบุคคลทั่วไป ระดับหน่วยงานระดับท้องถิ่น และระดับเจ้าหน้าที่ การรับมือของชาวบ้านก็จะเป็นการช่วยเหลือตัวเอง ดูแลผลผลิตของตนเองโดยการศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของช้างเอง ใช้ความรู้เท่าที่มีอยู่ในการเฝ้าระวังและช่วยเหลือกันเองในพื้นที่ใกล้เคียง บางคนมีการนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปช่วยในการเฝ้าระวัง ส่วนเจ้าหน้าที่ทำได้แค่การติดตามช้างและช่วยผลักดันให้ช้างกลับไปสู่ป่าตามที่เขาบ้านได้แจ้ง แต่ก็ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือทุกคนได้ในเวลาที่รวดเร็ว เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อยและเขตพื้นที่ที่ได้รับติดชอนนั้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงการที่ช้างป่ามีจำนวนมากขึ้นเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถเข้าช่วยเหลือชาวบ้านได้ทันเวลา ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพียงแค่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อาจจะไม่ครอบคลุมครั้งต่อไปควรทำที่ที่ได้รับผลกระทบที่อื่น เพื่อให้ได้ข้อแตกต่างอื่นๆระหว่างงานวิจัย

คำสำคัญ: แนวทางการรับมือ, ช้างป่าบุกรุก, อำเภอท่าตะเียบ

A Study on Coping with Wild Elephants Invading Agricultural Lands Case Study: Tha Takiab Sub-district Tha Takiab District Chachoengsao Province

Natsiyanan Channok¹ Rattachart Thatsanai²

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

email: Natsiyanan.chan@vru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the laws, regulations, policies and guidelines for solving the problem of wild elephant encroachment on agricultural land. Tha Takiab Subdistrict Tha Takiab District Chachoengsao Province 2.To study the nature of coping and factors affecting the coping with wild elephants in agriculture 3. As a guideline for dealing with wild elephants invading agricultural areas. by collecting data from a sample of representatives from government agencies Representative from local authorities and representatives from local farmers It is a qualitative data analysis. Recommendations should include more diverse prevention or countermeasures. The results of the research showed that. 1) Laws, regulations, and policies greatly affect how to deal with the problem of wild elephants encroaching on agricultural areas. due to law Regulations are more conducive to wild elephants to protect wild elephants than people or farmers. In addition, most villagers have little knowledge of the law. As for the officers, they know the law and know how to deal with them. For the treatment of farmers affected by wild elephant encroachment, there will be remedial measures according to the damage of each area. 2) The nature of coping at present, most farmers cope among themselves in their own fields by going out to watch out for wild elephants not to invade their farmland at night and sleep to watch over their agricultural crops. In the surveillance, there is a high risk of safety, thus causing the watchdog to be highly cautious. Therefore, the results of the research have a huge impact on dealing with wild elephants encroaching on agricultural land. 3) Guidelines for coping at the general level Local authority level and officer level Dealing with the villagers would be to help themselves. Take care of your own productivity by studying and observing the behavior of the elephants themselves. Use the knowledge you have in surveillance and help each other in the neighborhood. Some people have brought pets to help with surveillance. The staff can only track the elephants and help push them back to the forest as the villagers have told them. But it is not able to help everyone in such a quick time. because the number of officers is small and the area that has been responsible is more than the number of officials Including the increasing number of wild elephants, the authorities were unable to help the villagers in time. This research is a study of only Tha Takiab District Chachoengsao Province May not be covered, next time should do the affected place elsewhere. in order to differentiate between the research.

Keywords: Guidelines to deal with, wild elephant invasion, Tha Takiab District

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันมีพื้นฐานสังคมชนบทไทยชาวบ้านล้วนอาศัยพึ่งพาป่าเพื่อปัจจัย 4 ซึ่งได้แก่ แหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ที่มีความสำคัญต่อชีวิตมาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้พึ่งพาน้ำที่มีต้นธารจากป่าเพื่อการเกษตร อาศัยผลผลิตจากป่าเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม อีกทั้งป่ายังเป็นแหล่งที่มาของความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของป่าต่อความอยู่รอดของชุมชนจึงมีมาเนิ่นนานและไม่สามารถแยกจากกันได้ ชุมชนพื้นเมืองหรือกลุ่มชนชาติพันธุ์ และชุมชนท้องถิ่นแทบทุกแห่งมีวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติในการจัดการและดูแลรักษาป่า เช่นความเชื่อเรื่องผีที่ดูแลป่า รักษาต้นน้ำ แบบแผนการใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างรู้คุณค่า และมีกฎโอบายในการรักษาความสมบูรณ์ของป่าผ่านทางพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายไปตามภูมิโนเวศและวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง ไม่ว่าชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มคนพื้นเมืองจะมีการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งรัฐเองก็มีนโยบายและกฎหมายในการหยุดการทำลายป่าก็ตาม แต่พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยยังมีการลดน้อยถอยลง และการทำลายป่ายังดำรงอยู่ ทั้งนี้ด้วยเหตุปัจจัยทั้งการปฏิบัติ นโยบายและกฎหมายที่ไม่เอื้อและมีความขัดแย้งในตัวนโยบายเองและการปฏิบัติจริง ในขณะที่กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้พยายามในการอนุรักษ์และจัดการป่าไม้ เพื่อรักษาขนาดและพื้นที่ของป่า แต่นโยบายในการส่งเสริมพืชเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่และความต้องการของตลาดมีการขยายตัวและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและกระบวนทัศน์ของคนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นยังมีกฎป่าไม้ที่ไม่เอื้อและไม่ทันสมัยต่อสถานการณ์ถือเป็นอีกเหตุผลหนึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชน และชุมชนกับสัตว์ป่า โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ซึ่งสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน และทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก

จากการคาดการณ์พื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัย เพื่อว่าสัตว์ป่าในพื้นที่ดังกล่าวจะได้มีโอกาสสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ตาม ธรรมชาติได้มากขึ้น ทำให้สัตว์ป่าบางส่วนได้มีโอกาสกระจายจำนวนออกไปในท้องที่แหล่งอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การกำหนดให้มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สืบเนื่องมาจากการที่สัตว์ป่าจะสามารถดำรงชีพและสืบเชื้อสายต่อไปได้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งหลบภัย ป่าไม้เป็นแหล่งกำเนิดปัจจัยดังกล่าว ซึ่งดูจะเพิ่มความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อสัตว์ป่า เมื่อป่าไม้ถูกทำลายลงสัตว์ป่าก็ต้องต่อสู้กันเพื่อแย่งแย่งแหล่งน้ำ แหล่งอาหารที่มีจำกัด ทำให้สัตว์ป่ามีสุขภาพอ่อนแอและล้มตายไปมาก ขณะเดียวกันมนุษย์มีการพัฒนาอาวุธปืนและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้สำหรับการล่าสัตว์ป่าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เหล่านี้เป็นสาเหตุให้สัตว์ป่าถูกทำลายไปได้อย่างรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตามยังมีสัตว์ป่าบางส่วนออกมาหากินนอกพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า คือ ช้างป่า ช้างถือเป็นสัตว์ประจำชาติของไทย และมีจำนวนมากช้างป่าในประเทศไทยกระจายตัวอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้งหมด 69 แห่งจากทั้งหมด 189 แห่ง ด้วยเพราะว่าการจะอนุรักษ์ป่าไม้สัตว์ป่าให้ยั่งยืนนั้น จะต้องรักษาพื้นที่ให้มีขนาดติดต่อกันเป็นผืนใหญ่ที่สุดเพื่อความมั่นคงของระบบนิเวศน์ การแบ่งซอยพื้นที่ป่าเป็นส่วนเล็กส่วนน้อย จะก่อให้เกิด ผลกระทบต่อป่าและสัตว์ป่า

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ได้รับการจัดตั้งและดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ขณะนั้นมีพื้นที่ประมาณ 100 ตารางกิโลเมตร ในท้องที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และชลบุรี ต่อมามีการผนวกพื้นที่เข้ากับป่ารอยต่อ 5 จังหวัด เมื่อ พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2544 ทำให้ปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่ 1,079 ตารางกิโลเมตร อยู่ในพื้นที่จังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และสระแก้ว ดังนั้นป่า 100 ตารางกิโลเมตรแรกเริ่มที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนจึงเป็น “ป่าโบราณ” ของสังคมป่าที่ราบในพื้นที่ภาคตะวันออกที่หลงเหลืออยู่ ป่าโบราณนี้มีการรบกวนจากมนุษย์น้อยมาก เนื่องจากมีการกันพื้นที่ไว้เป็นป่าอนุรักษ์ในช่วงที่สังคมมนุษย์ยังเข้ามาไม่ถึง แม้แต่สถานที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในขณะนั้นยังตั้งอยู่ห่างจากแนวเขตประมาณ 25 กิโลเมตร บริเวณที่ปัจจุบันนี้คือ สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่ากระบกคู่ สภาพป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนในปัจจุบันเป็นป่าดิบแล้งกว่า ร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่เหลือเป็นป่าเบญจพรรณ

บริบทพื้นที่ท่าตะเกียบ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบใช้ในการทำการเกษตร และเป็นพื้นที่ที่ราบป่าไม้อยู่เขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน สภาพดินอุดมสมบูรณ์เหมาะสมในการทำการเกษตร มีอ่างเก็บน้ำคลองสี่ัคขนาดใหญ่ใช้เพื่อการชลประทาน ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำเกษตรกรรม เกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยาพารา สับปะรด ข้าวโพด และพืชผัก เป็นต้น เมื่อในพื้นที่มีการทำการเกษตรเยอะจึงทำให้ภัยคุกคามของช้างป่า นั่นก็คือ แหล่งที่อยู่อาศัยของช้างป่าลดลง สาเหตุหนึ่งมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์และพื้นที่เกษตรกรรมทำให้พื้นที่ป่าลดลงไป 1.87% ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2556 เทียบได้กับพื้นที่ 5 เท่าของกรุงเทพมหานคร ในบางพื้นที่ จำนวนประชากรช้างก็ลดลงทั้งจากการถูกล่าเพื่อเอางาหรือจับช้างออกมาจากป่าเพื่อใช้งาน นอกจากนี้ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างในประเทศไทยก็มีให้

เห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามข่าว เช่น ช้างป่าทำร้ายคนในสวนยางพารา จังหวัดกาญจนบุรี ช้างป่าดักปล้นอ้อยริมถนนสาย ฉะเชิงเทรา-วังน้ำเย็น หรือช้างป่าถูกรั้วไฟฟ้าช็อตตายคาไร่สับปะรด โดยรวมแล้วจะเห็นว่า แม้มีความพยายามในการ อนุรักษ์ช้างป่าอยู่ไม่ว่าจะเป็น การเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ลาดตระเวน หรือการให้ความรู้และข้อปฏิบัติตัวเมื่อเจอช้างให้กับ ประชาชนแล้ว แต่ปัญหายังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันทรัพยากรทางธรรมชาติในเขตเขาอ่างฤๅไนมีลดน้อยลง ประจวบเหมาะ กับมีประชากรช้างเพิ่มขึ้น จึงทำให้ช้างป่าออกมาบุกรุกหากินในพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านทำให้ได้รับความ เสียหายเป็นจำนวนมาก เนื่องด้วยผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่ ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา เหมือนกันจึงทำให้ได้ทราบ ถึงปัญหาเหล่านี้และยังได้รับผลกระทบจากการที่ช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่การเกษตรอีกด้วย

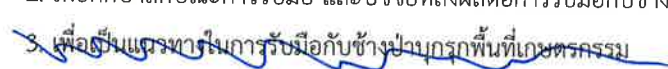
ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วผู้วิจัยพบว่ามีสัตว์ป่าหรือช้างป่าจากพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าออกมาหากินหรือบุกรุก พื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนและประชาชน ด้วยภาพรวมของจำนวนช้างป่าในพื้นที่อนุรักษ์หลายพื้นที่โดยเฉพาะเขตพื้นที่รักษา พันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในขณะที่แหล่งอาหารตามธรรมชาติลดน้อยลง ทำให้ช้างขาด แคลนอาหาร จึงต้องออกมาหากินนอกเขตพื้นที่ป่า กัดกินพืชผลทางการเกษตรหรือทำร้ายคนในชุมชน สร้างความเสียหายแก่ ทรัพย์สินและก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่อย่างมาก ผู้วิจัยจึงอยากจะศึกษาการรับมือกับปัญหาช้างป่าบุกรุก พื้นที่เกษตรกรรม ในพื้นที่ ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา

ภาพที่ 1 ภาพช้างป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบล ท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม

✓

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษา แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีตัวแปรต้น คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่า (สุรินทร์ วรลักษณ์. (2560)), (อติราช เกิดทอง. (2563) ตัวแปรตาม คือ การรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมที่เหมาะสม (อาชวี เตาลานนท์. (2554), (แก้วตาธนวัฒนา, 2563) ดังแสดงภาพ 2

ตัวแปรต้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่า
1.พื้นที่ในการทำการเกษตร
2.พืชที่เกษตรกรปลูก
3.การบุกรุกทำลายป่า/การขยายถนน
4.การเพิ่มจำนวนของช้างป่า
5.ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย
6.การมีส่วนร่วม

ตัวแปรตาม

การรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมที่เหมาะสม กรณีศึกษา ตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
-ด้านการป้องกัน -ด้านความปลอดภัย -ด้านการเกษตร -ด้านความเป็นอยู่ -ด้านกฎหมาย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษา การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงบุกเบิกซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing key informant) คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานและมีประสบการณ์ในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 8 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 คน ได้แก่ 1.ตัวแทนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน 2.ตัวแทนเจ้าหน้าที่อนุรักษ์ช้างป่า 3.ตัวแทนสำนักงานเกษตรอำเภوتاตะเียบ 2) ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 2 หมู่ 3) ตัวแทนจากเกษตรกรในพื้นที่จำนวน 3 คน ได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ โดยมีระยะเวลาการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน -30 กันยายน 2564

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง โดยมีการออกแบบแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งคำถามเป็นคำถามปลายเปิด ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 1 สถานการณ์ช้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 3 ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับช้างป่า

↓
กต ปรเมศวร์

บุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 4 แนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) 2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) แบบไม่ใช่ทฤษฎี การสังเคราะห์ข้อมูล ทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากบทสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการแนวทางการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรามาสรุปสาระสำคัญ ประเด็นความคิดเห็น และข้อความสำคัญขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อการพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการรับมือกับช้างป่าประกอบกับการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการวิจัยแล้วเปรียบเทียบตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุและตัวแปรตาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแนวทางหรือรูปแบบการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) สถานการณ์ช้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 4) แนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยดังต่อไปนี้

1 สถานการณ์ช้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาของช้างป่าในการบุกรุกพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านเริ่มมีปัญหานักมาประมาณ 5-6 ปีแล้ว โดยเป็นการสร้างปัญหาให้กับชาวบ้านในเขตพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะการดำรงชีวิตของชาวบ้านเป็นไปในทางที่ลำบากมากขึ้น รายได้ทั้งหมดเวียนภายในครอบครัวขาดหายไป เพราะปัจจุบันชาวบ้านไม่สามารถปลูกพืชล้มลุกได้เหมือนเมื่อก่อน ต้องหันมาปลูกพืชที่ไม่ต้องเฝ้า เช่น การปลูกต้นยูคาลิปตัส ปัจจุบันมีช้างป่าที่ออกมาหาอาหารภายนอกป่าอย่างต่อเนื่อง และมีการกระจายตัวของช้างป่าไปนอกเขตพื้นที่ป่าเรื่อยๆเป็นจำนวนมาก บางครั้งออกมาเดินผ่านไม่ทำลายบางครั้งออกมาทำลายข้าวของทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ สาเหตุของการเกิดขึ้นของการบุกรุกพื้นที่จากช้างป่า อาจเกิดจากอาหารในพื้นที่หากินเดิมลดน้อยลง และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญเกิดจากการแก้ไขปัญหามาจากทางภาครัฐที่ไม่ตรงจุด แต่แรกภาครัฐได้มีการแก้ไขปัญหามาจากการสร้างป่าเพิ่มมากขึ้น แต่เป็นการสร้างป่าโดยการปลูกพืชไม้ชนิดไม้หนาม ซึ่งช้างไม่สามารถหากินได้ เลยทำให้ช้างป่าต้องออกมาหากินนอกเขตพื้นที่ป่าซึ่งเป็นแปลงผลผลิตของชาวบ้าน การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรช้างป่าจากประสบการณ์ที่ได้ฟังและเข้าร่วม การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรช้างป่า คิดว่าไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะเราไม่สามารถที่จะไปจำกัดจำนวนช้างได้ และไม่สามารถที่จะทำหมันช้างป่าได้

2 ผลการวิเคราะห์ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์คำตอบมีความคล้ายกันจึงได้ยกตัวอย่างของผู้นำชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน นายบรรเจิด สาธุชาติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 และนายสมบูรณ์ แซ่โก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 มาเนื่องจากมีความชัดเจน ดังต่อไปนี้ ผลกระทบในการรับมือกับช้างป่าเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนช้าง ส่งผลกระทบค่อนข้างมาก เพราะในปัจจุบันจำนวนช้างป่าในแต่ละชุดมีจำนวนมากถึง 30-40 ตัว/ชุด รวมกันแล้วประมาณ 60-100 ตัว ความรู้ความเข้าใจด้านของกฎหมาย ระเบียบ นโยบายเกี่ยวกับช้างส่งผลกระทบต่อ การรับมือ ในด้านของกฎหมายจะเกิดปัญหานั่นเองในส่วนของชาวบ้านเพราะไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย แต่ในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่นั้นย่อมรู้ในส่วนของกฎหมาย ในด้านการรับมือกฎหมายจึงเป็นปัญหาในเรื่องของกฎระเบียบจึงทำอะไรไม่ได้เพราะมีกฎหมายคอยควบคุม การมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงาน ในส่วนของชาวบ้านที่ทำได้คือการปรับเปลี่ยนอาชีพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูกหรือปรับเปลี่ยนพืช เช่นการเปลี่ยนมาปลูกต้นยูคาลิปตัส แต่ควรเป็นอยู่ยังลำบากเหมือนเดิม ผลกระทบของชนิดพืชการเกษตร ชาวบ้านไม่สามารถปลูกพืชล้มลุกได้ และพืชที่ชาวบ้านปลูกแล้วได้รับ

1.ศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ว่า กฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ ส่งผลต่อการรับมือกับปัญหาช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมาย ระเบียบต่างๆเอื้อต่อช้างป่าคุ้มครองช้างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นย่อมรู้ในส่วนของกฎหมายรู้ว่าจะต้องรับมืออย่างไร จึงอยากจะให้มีการจัดอบรมให้รับเกษตรกรเพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อกฎหมาย ระเบียบต่างๆในการรับมือกับช้างป่า ส่วนทางด้านการศึกษาเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าบุกรุกจะมีมาตรการการเยียวยาตามความเสียหายของแต่ละพื้นที่

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่เหมือนหรือเสริมจากงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน การมีความรู้ทางกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม มีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากเกษตรกรชาวบ้านทั่วไปไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายทำให้การรับมือเป็นไปค่อนข้างลำบาก และกฎหมายระเบียบต่างๆเอื้อต่อช้างป่าคุ้มครองช้างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองใน (พระราชบัญญัติ, n.d.) เกี่ยวกับการคุ้มครองช้างป่าเอเชียจัดเป็นสัตว์ในกลุ่ม “ใกล้สูญพันธุ์” ตามประกาศขององค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่ในประเทศไทยเองก็มีกฎหมายคุ้มครองช้างป่าด้วยเช่นกัน นั่นคือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ช้างป่าจัดเป็น “สัตว์ป่าคุ้มครอง” ในบัญชีแนบท้ายกฎกระทรวง ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีข้อห้ามหลัก ๆ คือ ห้ามล่าทั้งในและนอกพื้นที่เขตอนุรักษ์ ห้ามครอบครอง ห้ามเพาะพันธุ์และห้ามทำการค้า ซึ่งรวมทั้งงาและซากของช้างป่าด้วย เว้นแต่จะได้รับอนุญาต หากฝ่าฝืนจะได้รับโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท จำคุกไม่เกิน 4 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

2. ศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ว่า ลักษณะการรับมือในปัจจุบันส่วนใหญ่เกษตรกรรับมือกันเองตามไร่ตามพื้นที่ของตนเองโดยจะมีการออกไปเฝ้าระวังช้างป่าไม่ให้ลงมาบุกรุกพื้นที่เกษตรของตนในเวลากลางคืนไปนอนเฝ้าพืชผลทางการเกษตรของตนซึ่งในการไปเฝ้าระวังมีความเสี่ยงมากความปลอดภัยน้อยจึงทำให้ผู้เฝ้าระวังต้องระวังตัวตนเองสูง ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือ ได้แก่ 1.พื้นที่ในการทำเกษตร ส่งผลเป็นอย่างมากบางคนมีพื้นที่มากน้อยไม่เท่ากันทำให้การรับมือค่อนข้างลำบาก 2.พืชที่เกษตรกรปลูก ส่งผลเป็นอย่างมาก เพราะพืชที่เกษตรกรปลูกส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก เช่น ข้าวนาปี มันสำปะหลัง สับปะรด เป็นต้น ซึ่งพืชเหล่านี้เป็นพืชที่ช้างป่ากิน จึงส่งผลต่อการรับมือ 3.การบุกรุกทำลายป่า/การขยายถนน ไม่ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากการขยายถนนไม่ได้มีการขยายในเขตป่าหรือใกล้เขตป่า ถึงไม่มีการขยายถนนช้างป่าก็ออกหากินนอกเขตป่าเช่นเดิมเพราะเนื่องจากป่าที่อยู่นั้นไม่มีอาหารเพียงพอสำหรับจำนวนช้างในปริมาณมาก 4.การเพิ่มจำนวนของช้างป่า ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากประชากรช้างป่าที่เพิ่มมากขึ้นทำให้แหล่งอาหารในป่าลดน้อยลง จึงทำให้ช้างออกมาหากินนอกเขตป่า ในพื้นที่ของเกษตรกรจึงส่งผลในการรับมือ 5.ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากเกษตรกรไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย 6.การมีส่วนร่วมส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากถ้าทุกภาคส่วนไม่มีความร่วมมือกันจะทำให้การรับมือค่อนข้างลำบาก

บทคม

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่เหมือนหรือเสริมจากงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกรมีความแตกต่างจากงานวิจัย ขุนแก้วตารุณวัฒนา (2563) การเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชนพวา ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ.2537 - พ.ศ.2562 ที่มีการเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 60 ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินส่งผลต่อป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของช้างลดลงทำให้ช้างป่าออกหากินนอกพื้นที่ป่า และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนพวาตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยมซึ่งแพร่ขยายเข้ามาภายในชุมชนที่เกิดจากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของหน่วยงานภาครัฐส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนพวาเปลี่ยนแปลงไปจากการอาศัยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม ไปสู่ความจำเป็นที่ต้องอาศัยปัจจัยการผลิต การดำเนินชีวิตจากภายนอกส่งผลให้ชาวชนพวาต้องขวนขวายหาเงินอันเป็นปัจจัยหลักในการจับจ่ายเพื่อสินค้าอุปโภค บริโภคทำให้ต้องมีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าส่งผลต่อการเผชิญหน้ากันระหว่างคนกับช้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่แตกต่างจากบทความข้างต้นก็เพราะว่าการบุกรุกทำลายป่า/การขยายถนน ไม่ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากการขยายถนนไม่ได้มีการขยายในเขตป่าหรือใกล้เขตป่า ถึงไม่มีการขยายถนนช้างป่าก็ออกหากินนอกเขตป่าเช่นเดิม เพราะเนื่องจากป่าที่อยู่นั้นไม่มีอาหารเพียงพอสำหรับจำนวนช้างในปริมาณมาก

3. ศึกษาแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ว่า แนวทางในการรับมือในปัจจุบันของตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เกษตรกรมีการรับมือกันเองตามสัญชาตญาณตามความรู้ที่มี แนวการรับมือ เช่น การไปเฝ้าระวัง การจุดประทัดไล่ เคาะแผ่นเหล็ก เป็นต้น แต่แนวทางที่ไม่ค่อยชัดเจนเท่าไร จึงอยากจะให้หน่วยงานท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ในการวางแผนปฏิบัติงานการรับมือ เพื่อให้เป็นแนวทางในการรับมือกับช้างป่าให้กับเกษตรกรได้ทราบว่าควรทำอย่างไร

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่แตกต่างกันในระดับหน่วยงานท้องถิ่นแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งแนวทางของวิจัยนี้คือปัจจุบันยังไม่เห็นการรับมือหรือการแก้ไขที่มาจากหน่วยงานในการเข้าแก้ไขปัญหา จะพบเพียงแค่วันที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น เช่น ช้างเสียชีวิต หรือคนเสียชีวิตจากการทำร้ายจาก

ข้าง จะมีก็เพียงแค่การช่วยเหลือในส่วนของเงินเยียวยาจากผลผลิตที่ได้รับความเสียหายจากข้างป่า ถึงไม่มากแต่ก็ยังมีส่วนช่วย ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (2563) เป็นการประชุมหารือระหว่างชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และทหารพราน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้ส่งจดหมายเรียนเชิญชาวบ้านที่มีสำมะโนครัวอยู่ในพื้นที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และทหารพรานให้เข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ และวิธีการในการแก้ปัญหาข้างป่า นำเอาวิธีการ และความรู้ที่ได้จากการประชุมมาประยุกต์ใช้ ซึ่งดำเนินการทั้งแผนระยะสั้น และระยะยาวควบคู่กันไป โดยแผนระยะยาวเป็นเรื่องของการปลูกพืชที่ข้างป่าชอบกิน ซึ่งชาวบ้านให้ความร่วมมือในการปลูกป่าเพื่อสร้างแหล่งอาหารให้ข้างป่าเป็นอย่างดี โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำเรื่องพืชที่ข้างป่าชอบกิน ส่วนแผนระยะสั้นคือมีการสร้างหอคอยเพื่อสำรวจดูว่ามีข้างป่าบุกเข้ามาในพื้นที่หรือไม่ จากนั้นมีการระดมชาวบ้าน ทหารพราน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านมาช่วยกันขับไล่ข้าง

ภาพที่ 3 การเฝ้าระวังร่วมกันระหว่าง ชาวบ้านกับ เจ้าหน้าที่ป่าไม้

ที่มา: ภาพถ่ายจากกลุ่มเฝ้าระวังข้าง 2564

ภาพที่ 4 ภาพความเสียหายจากข้างป่าบุกรุกพื้นที่ (มันสำปะหลังและข้าวนาปี)

ที่มา: ภาพถ่ายจากมือถือผู้วิจัย 2563

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. แนวทางการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดการที่เป็นระบบเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนงานให้มากขึ้น

2. ด้านกฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมความรู้ในเรื่องนี้ให้กับเกษตรกรเพื่อที่เกษตรกรจะได้ทราบว่าควรรับมือด้านกฎหมายอย่างไร

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อาจจะไม่ครอบคลุมครั้งต่อไปควรทำที่ที่ได้รับผลกระทบที่อื่น เพื่อให้ได้ข้อแตกต่างอื่นๆระหว่างงานวิจัย

2. จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงอยากให้มีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบข้อแตกต่างในพื้นที่เดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารทรัพยากรป่าไม้

ชนัดดา ญัฐวุฒิ. (2563). การจัดการองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์

สุรนต์ วรลักษณ์. (2560). การเพิ่มจำนวนของช้างป่า, ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2560).[ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/868452>

ที่ทำการปกครองอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา, “แผนพัฒนาอำเภอท่าตะเียบ 4 ปี (2561 – 2564),” (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <http://www.chachoengsao.go.th>

วิชัย เทียนน้อย อำนาจ เจริญศิลป์ เกษม จันทรแก้ว ความหมายการอนุรักษ์ (ม.ป.ป.). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <http://www.krajae.go.th.pdf>

อดิราช เกิดทอง. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดปัญหาช้างป่าบุกรุกทำลายพื้นที่เกษตร ตำบลทับช้าง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี, วารสารวิจัยไร่โพพรรณี ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2563 (33).

อาซวี เตาลานนท์. (2554). ทฤษฎีการทำการเกษตร. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก

<http://modernagri.blogspot.com/2011/07/blog-post.html>